بیرۆکەیەك بۆ بەهادار کردنی زمانەکەمان... محەمەد تەها حوسێن

با کۆلیژێکی تایبەت بە زمانی کوردی لە زانکۆ سەرەکیەکان بکرێتەوە.

پێشتر لە نووسینی دیکەمدا چوومە سەر بایەخی زمان لە زۆر ڕووەوە، لێرەدا تەنها بیرۆکەیەك لە چوارچێوە دەگرم، لەوانەیە هەم بەشێك بێ لە چارەسەر بۆ پەرتەوازەیی زمانی کوردی لە نێوان ئەم دیالێکت و ئەو دیالێکت، ئەم حزب و ئەو حزب، ئەو ناوچە و ئەم ناوچە. هەم دانی پایەیەکی بەرزتر بێ بە زمانی کوردی بە تایبەت لە هەلومەرجێکدا کە هەڕەشەکان نەك هەر لەسەر زمانن بەڵکو کۆمەڵگە و نەتەوەکەمانی خستۆتە ترس و دڵەڕاوکێیەکی نائومێدەوە.

• کردنەوەی کۆلیژێك لە زانکۆکانی{ سەلاحەددین _ سلێمانی _ کەرکوك _ دهۆك} تایبەت بە زمانی کوردی و بە ناوی(کۆلیژی زمانی کوردی). کۆلیژەکە ئەم بەشانە بگرێتە خۆ:-

+ بەشی زانستی زمان linguistic: ستراتیژی ئەم بەشە ئیشکردن بێ لەسەر بەیەکەوە گونجاندنی ڕێسا و بنەماکانی هەر هەموو شێوە زارەکان و هەوڵدان بۆ یەکخستنیان لە چوارچێوەیەکی ستانداردی ماقول، کە سەرەنجام هاوسەنگییەکی ئۆرگانیکی بەدەر لە کاریگەری میزاج و باری دەروونی ئەم لایەن و ئەو لایەن بێنێتە ئارا، هەروەها دانانەوەی زمانی کوردی لەسەر ڕێڕەوێك کە وەك بوونێکی زیندوو بکەوێتە نێو پرۆسێسی کۆمیونیکەیشن و دانوستانەوە بۆ ئەوەی لەگەڵ گەشەی زانستی و تەکنۆلۆژی و کۆمەڵایەتی و کولتووری خۆمان و دنیادا بڕوات. لەگەڵ بڕواهێنان بەو ڕاستیە زانستیەی کە شێوە زارەکان بوونی ڕاستەقینەن و لە هەموو زمانێکدا بە زیندوویی هەن و ئەوەی هەموویان لە بوونێکی ستانداردا کۆدەکاتەوە تەنها فۆڕمێکە بۆ بەیەکەوە بەستنەوە، تاوەکو کردەی کۆمیونیکەیشن و دەرکەوتنی کولتووری وەك یەکێتیەکی هەمەڕەنگ بەردەوام کردەیەکی ئێستاتیکی بێ.

+ بەشی ئەدەب: لەم بەشەدا بە هەمان ستراتیژی زمان کار بۆ ئەوە بکرێ هەموو بوار و ژانرەکانی ئەدەب لە شیعر و چیرۆك و ڕۆمان و

فۆلکلۆر و پەخشان و ....تاد لە هەموو شێوە زارەکان بە توخمی هاوبەش بەیەکەوە ببەسترێنەوە و دۆخێك لە گونجان بێننە ئارا لەم یەکگرتنەوە دا چێژ و میزاجی ئەدەبی زیاتر هەستیان پێبکرێ و دواتر ئەم بابەتانە هەموویان لە پڕۆسێسی زمانسازیدا ڕۆڵیان هەبێ و بەستراوەی ڕێسا زمانەوانیە ستانداردەکە بن، ئەمە جگە لە ڕاستی بوونی ئەدەبە ناوچەییەکان بە شێوەزاری تایبەتی خۆیان.

+ بەشی وەرگێڕان: لەم بەشەدا سەرەڕای خوێندنی لایەنە ئەکادیمیەکانی کردەی وەرگێڕان و ڕۆڵی لە ئاڵوێری کولتووری لە نێوان گەل و نەتەوەکانی دنیادا، سوودێکی لە ڕادە بەدەر بە لادانی ئاستەنگەکانی نێوان شێوەزارەکان دەگەیەنێ. وەرگێڕانی تێکستە کوردیەکان بۆ زمانە بیانیەکان لە تەك وەرگێڕان لە زمانی بیانیەوە بۆ کوردی لە زۆر ڕووەوە کاریگەری خۆی دەبێ کە لێرەدا شوێنی ڕوونکردنەوەی زیاتری نیە، ئەمە جگە لە بە ئەکادیمیکردنی وەرگێڕان و گێڕانەوەی نرخە کولتووری و زانستیەکەی ئەم کردە عەقلی و فەرهەنگیە باڵایە.

+ بەشی ئارکیۆلۆژیای شێوەزارەکان: لەم بەشەدا هۆکارە کولتووری و کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی و جوگرافی و تۆبۆگرافی و سیاسی و....تاد یەکان بخوێنرێن و بە ڕیشە بونیادی و مێژوویەکانی شێوەزارەکان و کاریگەریە جۆراوجۆرەکان لە چینە یەك لەسەر یەکەکانی سەردەمە جیاجیاکان بچنە خوار و زەمەن بە زەمەن لێیان بکۆڵرێتەوە و بخوێنرێن. سەرەڕای ئەمەش بایەخی شێوەزار وەك ڕەنگ و دەنگێکی جیا لە نێو ڕەنگاڵەیی زماندا وەدیار بخرێتەوە و گرنگیشی لە دەوڵەمەندکردنی زمان و پرۆسێسی فەرهەنگسازیدا بنخێنرێ.

• لە پاڵ ئەم بەشانە دەکرێ بەشی تریش هەبن و بیرۆکەکەی من لەوانەیە کەموکوڕی زۆری هەبێ، چ لە ڕووی ئەم خاڵانەی پێشەوە چ لە ڕووی نەچوونە سەر ئەو بیرۆکانەی تر کە نەمتوانی ناویان بێنم یا لەو کاتەدا نەمزانین و نەهاتنە بیرم. ئەوەی گرنگە تەنها ئەوەیە لە هەلومەرجی ئێستای ئێمەی تیاین، کردنەوەی کۆلیژێکی لەم بابەتە ئەوەندە دێنێ، چون دۆخی سیاسی و کۆمەڵایەتی و کولتووری ئێمە دۆخێکی تایبەتە و زۆرترین هەڕەشە لەسەر بوونی نەتەوەییمان هەیە کە زمانیش زۆرترین گورزی ئەم هەڕەشەیەی بەر کەوتووە. کردنەوەی کۆلیژێکی لەم شێوەیە دەچێتە چوارچێوەی پڕۆژەیەکی نەتەوەیی و نیشتمانی و کولتووری مەزن و لە هەمان کاتیشدا شیاو و گونجاو کە دەکرێ بە ئاسانی بە کردە بکرێ. هەڵمەتێکی عەقلانی بۆ جێبەجێکردنی پڕۆژەیەکی لەم شێوەیە شۆڕشێکی کولتووری و هزری ئەوتۆی عەقلانیە کە

دەکرێ بە بێ تێکەڵکردنی یەك زەڕڕە هەڵچوون و سۆز بگاتە ئەنجامی خۆی. هەوڵێکی ستراتیژیشە لە پێناو لادانی گومانەکانی نەبوون و فەراهەم نەبوونی ئەم توخمە بنچینەییە بۆ سازکردنی نەتەوە و نیشتمان.

- قس و شیکاری تر لەم بارەیەوە بۆ نووسینی تر جێدەهێڵم.

محەمەد تەها حوسێن